

CZU: 821.135.1.09

„HEBDOMADARUL” ACTIVITĂȚII LUI ALEXANDRU MUȘINA

Djulieta NEGRU,
Profesor Limba Engleză, grad didactic I,
Liceul Teoretic „George Coșbuc”, Bălți, RM

Abstract: *The article studies the poetic works of Alexander Mușina. The option for this theme arises from the foreground of the poet in the generation of the '80s, but also from the fact that the person we are dealing with is one of the most interesting theorists of poetry from as many of us had in the past three decades. The testimonies of his activity are his works “The essay on the modern poetry” and “The Anthology of '80s generation Poetry”, but also the numerous interventions in support of the journalistic, essayistic and lyrically approach adopted in the theory of his generation. His unwavering commitment to freedom and challenge to all forms of oppression also explains why Mușina became a cult figure for the Romanian Beat Generation.*

Keywords: *Ambiguity, Beat generation, critical reading, environmental writings, postmodernist literature, self-reflexivity.*

Itinerarul poetului generației '80

Decesul lui *Alexandru Mușina* este un moment marcant și totodată dramatic pentru istoria poezilor optzeciști. Opțiunea pentru unul dintre cei mai radicali poeți rezultă din poziția de prim-plan a poetului *Alexandru Mușina* în cadrul generației '80, dar și din faptul că în persoana sa avem de-a face cu unul dintre cei mai interesanți teoreticieni ai poeziei din câți am avut în ultimele trei decenii. Mărturie sînt lucrările sale „*Eseu asupra poeziei moderne*”, antologia „*Poezia generației '80*”, dar și numeroasele intervenții eseistice și publicistice în susținerea demersului liric și teoretic al generației sale. (A se vedea, în acest sens, culegerea „*Unde se află poezia?*”).

S-a afirmat în calitate de poet, eseist, teoretician literar și profesor-fondator al Facultății de Litere a Universității „Transilvania” din Brașov precum și creator al mai multor „școli” de poezie (responsabil pentru formarea mai multor poeți tineri). Itinerarul poetic al lui *Alexandru Mușina* a fost marcat de debutul în volumul colectiv *Cinci* (Ed. Litera, 1982), apoi de debutul individual cu *Strada Castelului 104* (Cartea Românească, 1986), urmat de *Aleea Mimozei nr. 3* (Ed. Pontica, 1993), între care a publicat și volumul recuperator *Lucrurile pe care le-am văzut: 1979-1986* (Cartea Românească, 1992), părea că s-a întrerupt, dacă nu chiar încheiat, la volumul *Tomografia și alte explorări* (Ed. Marineasa, 1994). *Alexandru Mușina* a scris *Budila-Express*, unul dintre poemele-cult ale generației '80, cu care a debutat în antologia, sus amintită, *Cinci* (1982).

Marian Victor Buciu îl percepe pe poetul *Mușina* ca fiind ultrasensibil la determinismele istoriei și politicii în toate tipurile de societate. În articolul sau „*Poezia lui Alexandru Mușina*” afirmă că poetul „nu-și arogă [...] - o biografie aproape imaculată, normal și chiar comparabilă

cu a occidentalilor [...] liberi” [1, p. 52], ci preferă să-și anunțe poziția antipatică față de „nostalgia violatului după comunismul violator” [1, p. 52].

Ne propunem să dăm relief cuvenit unei personalități deloc ordinare, care s-a ilustrat în poezie cu o spontaneitate deloc spontană, afirmând un discurs liric profund reflexiv, dincolo de aparența unei simplități prozaizante, tranzitive în care a ales să comunice cu Cititorul. Alexandru Mușina a reușit de-a lungul carierei literare să-și profileze condiția de om care râde și care este capabil de o (auto)ironie fină, adesea țepoasă și distructivă pentru impostori.

Alexandru Mușina - un beatnik (ne)afiliat?

În același timp, o problemă care nu s-a pus deocamdată în termeni suficient de exacti și coerenți este aceea a relației dintre poezia lui Alexandru Mușina și poezia americană modernă și postmodernă, de la Ezra Pound, Thomas Stearns Eliot, William Carlos Williams la Lawrence Ferlinghetti, Bob Kaufman, Allen Ginsberg, Robert Lowell, John Berryman, Bob Dylan, Frank O’ Hara s.a., relație care se impune discuției atât pornind de la tranzitivitatea discursului său, cât și de la frecvențele sale referințe la teoria și practica poeziei americane a secolului al XX-lea. Un exemplu: simpla inventariere a poezilor străini publicați de Alexandru Mușina în perioada apariției primei serii a revistei „*Interval*” din Brașov sugerează afinități și influențe care urmează să fie cercetate cu atenție și instrumentate la zi. Decupând, prin urmare, teoria despre poezie a lui Alexandru Mușina, ca și sursele externe (mai ales) ale acesteia, vom dobândi șansa de a ne apropia mai exact de practica poetică optzecistă și de formele pe care le-a luat aceasta la un poet de o importanță covârșitoare pentru destinul acestei generații.

Considerăm, că teoreticianul – poet s-a regăsit, prin evaziune cosmopolită, în poetica generației *Beat* [7, p. 25]. Experiența de la revista „*Interval*” i-a permis poetului să citească în original și traduceri literatura transoceanică, care s-a infiltrat în câmpul de gândire și mai apoi s-au refulat în poeme ca produs finit. Intuim, că acest moment s-a realizat prin ceea ce numește Randolph Bourne un „transnaționalism de frontieră” [8, p. 2]. Transnaționalismul se referă la împrumuturi și amestecuri culturale realizate din practica lecturării ce ține de experiența migratoare sau călătoriilor extensive. Este o realitate bine cunoscută că Allen Ginsberg și Lawrence Ferlinghetti (două nume preferate de către Mușina - n.n.) se numără printre poeții generației *Beat* care au călătorit și au interacționat cu artiști din străinătate. Teoreticianul – poet, Mușina, a învățat de la Beatnik-ul Ginsberg și Ferlinghetti să țină cont doar de norma personală în scriere, iar libertatea, plictiseala și autoritatea domină scrierea imediată. Astfel, Alexandru Mușina devine un poet axial și un eseist iconic, care provocator a publicat nu o lume tangibilă, ci una substituită de imagini selective. Aceste imagini proiectează cititorul într-o obsesie fluidă a cotidianului de consum. Lumea lui devine o casă de oglinzi în semnificație din care se reflectă aprehensiune. Textualitatea lui Alexandru Mușina reprezintă o membrană diegetică ce surprinde o intertextualitate de frontieră dintre autodefinire, libertate culturală și replicarea, repudierea reprezentațiilor din realitatea imediată.

„Hebdomadarul profesorului A. M.”, Editura Aula, 2003

Perspectiva lui Mușina este una cointereseată de interese și legături de suprafață decât de cele din adâncurile sufletești. El devine un *călător* optzecist care crede că rolul său este să ofere în poeme o voce critică, sarcastică și dezolantă. Poetul vorbește deprimant doar ceea ce vede și aude nemijlocit. Alexandru Mușina a creat o opoziție dintre expresia literară independentă și liberă asociată cu o minciună loială a unei speranțe postmoderniste.

În acest sens putem menționa poemul-manifest, metatextual „Hebdomadarul profesorului A. M.” scris după 1989. Poemul este dedicat unui public cu cerințe larg deschise nu spre *cît de departe poate ajunge cuvîntul*, ci *cît de adînc poate lovi cuvîntul*: „sînt aproape de sînt în tunel în tunel / de-aia scriu și ușor și profund de am fi / acolo și noi asemeni am scri” (Sîmbătă. Oamenii se macină) [11, p. 84]. Vocabularul metaforic glisează pe o suprafață de termeni superficiali. Acest poem se destăinuie sarcastic în *șapte zile cu oameni*, care sunt creionați în distincte conjuncturi. De Luni pînă Duminică „Oamenii” lui Mușina demonstrează implicări pesimiste de ordin moral și social, ceea ce conturează o perspectivă agravantă a unui *om* ce trăiește din „tabele cu être și avoir”. În acest poem avem de-a face, în mare măsură, cu un Mușina pedant, ce taie cu bisturiul „cuvintele vechi” din „manualele noi”, care înfățișează oameni noi, care habar nu au de acest vicios „être și avoir”. Poetul, în versurile sale, refuză forța conformității și standardizării: „cum să se-mpace c-un referat imbecil cu greșelile / lor de pronunție și ortografie ce să-nțeleagă / din lume pruncii mama a copiat cu fițuica sub fustă / mama s-a culcat cu nenea cel gras ca să ajungă-n oraș” (Miercuri. Oamenii au cercuri) [11, p. 82].

Interesul lui Mușina, în cazul nostru, este să facă din poezie un moment de lucidă trăire imediată, ca să încapă în Ea experiența unui cititor cu pregătire medie în lectură. Poemul fiind scris în vers liber este lipsit de punctuație și angajament strict. El face ca versul de intenție, din gîndul potențialului cititor, să se prelingă în contextul anunțat de poet: „aeru-i nou clasa e nouă oamenii-s noi / cuvintele vechi” (Joi. Oamenii sunt noi) [11, p. 83]. Alexandru Mușina scrie versuri memorabile, care se înfig în conștiința cititorului și generează vigilență sau modulație. „Hebdomadarul profesorului A. M.” cîntă din activitatea comică și absurdă a omului de Luni pînă Duminică. Prin prisma acestui poem, Alexandru Mușina a creat o formă poetică social vitală și totodată retoric funcțională. Acest poem devine un *voice autohton* lipsit de sentimentalism oniric, dar (auto)ironic și sarcastic, mult și prea bine exersat, în tradiția postmodernă: „în seră veșnic tînăr vag adus de spate / înfășurat în hanoracul vechi kaki / în bucurești unde toți oamenii sunt gri” (Duminică. Oamenii se vindică) [11, p. 85]. Mușina folosește un limbaj asociativ cu americanisme: „gagicile astea așa de mișto women and wenches cadavre / didactice cu țoale și smacuri cu foliculina” (Miercuri. Oamenii au cercuri) [11, p. 82] și franțuzisme: „le castor dar polou dar maman și papa dar ninette / dans la cuvette dar gaston cu baston dar ferocele marcu” (Vineri. Oamenii sunt tineri) [11, p. 83] țesute adînc în datele concretului și totodată sfidînd convenția cuvintelor cumiști.

„Paradigma poeziei Moderne” și „fabricarea” ei

Eseistul Alexandru Mușina aduce o argumentare academică riguroasă și sobră în „Eseu asupra poeziei moderne” cu privire la condiția și tipologia poeziei moderne. „Paradigma poeziei moderne”, este viziunea punctată, coerentă, și argumentată (în limita factorilor interni și externi) a eseistului ce vizează funcția exploratorie a poeziei. Această funcție derivă dintr-o serie de crize temeinice (a limbajului, a eului și realității). Cu privire la aceste crize, Al. Cistelean în articolul „Eseistica lui Alexandru Mușina” lansează următoarea afirmație: „Eseul lui Mușina sistematizează răspunsurile date de poezie la toate aceste crize simultane, cu o foarte personală viziune asupra metamorfozelor prin care aceasta a trecut și cu o detaliată analiză a figurilor eului modern” [3, p. 8]. În prezentarea factorilor externi, A. Mușina anunță o interpretare a poeziei ca fiind (auto)suficientă, iar funcția cititorului este de a-și selecta din ea doar momentele necesare,

chiar dacă nu sunt tocmai acelea pe care le-a intenționat poetul. Cititorul nu mai este obligat să se identifice cu „*stricto sensu*” pe care îl anunță poetul. Acest moment este foarte avantajos poetului, pentru că cititorul trăiește sentimentul și ia legătura cu emoția din semnificație. Eseistul consemnează, în „Paradigma poeziei moderne”, că poezia creează o deschidere, un câmp gol, iar cititorul se conectează cu emoția textului și completează câmpul cu fragmente lipsă, astfel, se identifică cu înțelesul poeziei. Poezia modernă învață cititorul să perceapă lumea cotidiană în moduri diferite, decât ar fi fost obișnuit s-o facă: „Poezia nu vrea nici să copieze realitatea, să o refacă în text, nici să-i învețe pe oameni, nici să-i delecteze, nici să-i uimească cu capacitatea ei de invenție, nici să exprime simțiri, ea vrea să dea de ceva nou” [10, p. 69]. În cele din urmă, Alexandru Mușina vede în poezia modernă o cercetare de mitologie a psihicului și a culturii umane prin modul de funcționare a limbajului, precum și prin explorarea subiectului anunțat în conținut. Eseistul Mușina simte poezia nu din perspectiva unui *puzzle* redactat pentru a fi rezolvat, dar ca o experiență, un eveniment din care poetul face parte. Poeții moderni creează metapoezii, iar aceste poezii sunt despre modul în care funcționează poezia și limbajul. Poezia nu mai deține un centru fix, ea devine un imn al posibilităților intelectuale. Prin ruperea de forma tradițională și explorarea complexității limbajului în sine, poezia contemporană pornește într-o aventură de (auto)descoperire și forjare de drumuri noi în mecanismele sale interne, în care cititorul își regăsește societatea imediată.

Mușina identifică, în poezia modernă, o deosebire ce constă în gradul în care poetul folosește un limbaj mistuitor de (auto)reflexivitate, care neagă atât subiectul cât și obiectul, totodată refuzând o mediere între aceste polarități. Mușina conturează poezia modernă drept un scepticism ontologic. Acest scepticism devine un proces în care se dorește a cunoaște mai multe, dar în cele din urmă cititorul ajunge să cunoască despre sine și lume o versiune subiectivă: „Poezia modernă nu e, totuși, o știință. Cel mult o știință specială, un fel de Superștiință [...]. Fiindcă se află în centrul Limbajului și fiindcă sensul demersului ei e să exploreze noua lume în care trăim și, concomitent, să descopere (invențe) noi forme care au valoare decisivă în structurarea unei noi culturi [...]” [10, p. 110]. Poeții postmoderniști au ajuns la o îndoială ontologică în legătură cu existența, natura și caracterul din realitatea obiectivă. Poezia, în viziunea eseistului, nu mai este o reprezentare de versiuni distincte ale unei realități, ci doar o serie de constructe sintetice. Ele pot, în anumite momente și în anumite ipostaze obișnuite, atinge sau chiar evoca ceea ce am considera convențional pentru a fi „real”, dar care pot fi numite, cu egală justificare, (auto)ironice. Prin urmare, poezia postmodernă devine cea mai fantastică iluzie a realității.

Poeții postmoderniști au aruncat lanțurile opresive de metru, rimă, tradiție și toate câte le acompaniază, în favoarea sclaviei la revoltă. În opinia lui Mușina, acest moment este pentru postmoderniști o chestiune de a produce poeme exclusiviste și unice: „El urmărește să provoace, controlat, o anumită emoție în cititor și, pentru aceasta, își alege cu deplină luciditate și în deplină libertate, atât mijloacele, cât și materialele folosite” [10, p. 98]. Ei luptă în exclusivitate pentru originalitate, care se bazează pe valoarea de șoc în care se angajează autorul pentru a produce o poezie autentică. Cel mai bun indicator de „fabricare” a poeziei postmoderne este absența unui stil dominant: „[...] pentru poetul modern poezia rezultă dintr-un calcul, e urmarea unui experiment și ia naștere odată cu explorarea unei anumite zone a lumii (subconștientul la suprarealiști, lumea senzațiilor la Álvaro de Campos, a clipei la Frank O’Hara)” [10, p. 86]. Ea

se caracterizează printr-un amestec de imagini narative și discursive dozată cu observații precise asupra realității. Alternarea punctelor de vedere în poezia postmodernă duc la digresiuni, juxtapuneri și salturi neașteptate în comunicare dintre autor și cititor: „Este un act tautologic, o autocomunicare” [10, p. 87]. Autorul contemporan vede limbajul ca un mijloc de a răzbate la un sine din interior, ce a fost lipsit de voce. Poeții moderni își prezintă arta mai mult ca un loc de întrunire pentru a afecta schimbarea dintre societate și individ. Ei au început să se concentreze asupra limbajului în sine și la modul în care acesta se referă la percepția indivizilor asupra lumii.

Poezia postmodernă sărbătorește fragmentarea ce creează varietatea și emoția intensă. Poetul face rost de fragmente artistice intense, care nu se leagă de nicio concluzie, iar coerența este o falsitate. Secolul XX a inaugurat multe descoperiri noi, cea mai importantă descoperire este psihanaliza lui Sigmund Freud. Apariția acesteia le-a oferit oamenilor mijloace concrete de (re)descoperire a sinelui. Poeții moderni au încercat să redescopere funcționarea internă a individului oferind voce emoțiilor și trăirilor umane. Astfel, Poezia devine o comunicare cu caracter personal și un instrument de înregistrare a conștiinței umane. Cu toate acestea, poetul își exprimă dorința de presa limitele și să extindă misterul care leagă subiect și obiect, persoană și persoană, cuvântul și înțelesul într-un act de semnificație constructiv.

Concluzii

În această lucrare s-a încercat să se contureze traseul activității lui Alexandru Mușina. Poeziile și eseurile acestei personalități notorii definesc doctrina postmodernistă a unui poet autentic, care crede că poezia este o operă de artă autotelică, iar durerea obiectiv-corelativă, exprimată în scriere, condamnă realitatea și-l anesteziază pe poet de alți indivizi. Alexandru Mușina trăiește și scrie dintr-o experiență intensificată de dezordinea materială, realitatea morală, confuzie epistemologică și îndoială metafizică.

Scrierea sa devine un interogatoriu ce folosește un limbaj mediu de percepție și comunicare cu cei din afară. Poetul rămâne în non-identitate, iar activitatea (de)constructivă a textelor sale se axează pe evenimentul lingvistic, care neagă atât subiectul cât și obiectul, refuzând o mediere între ele. Această premisă reprezintă un exorcism în formularea unui nou limbaj și gramatică. Consecința imediată constă în paralizarea limbajului pentru a putea efectua o schimbare la nivelul de referință și rezonanță în mintea cititorului.

BIBLIOGRAFIE

1. BUCIU, M. V. Poezia lui Alexandru Mușina. În Steaua, 2003, nr. 4-5-LIV din aprilie-mai, p. 52.
2. CIOTLOȘ, C. Poezia se predă. În România literară, 2009, nr. 48-XLII din 4 decembrie, p. 7.
3. CISTELECAN, AL. Eseistica lui Alexandru Mușina. În Cultura, 2011, nr. 9-V din 10 martie, p. 8-9.
4. CIUREA, A-Ș. După douăzeci de ani. În România literară, 2004, nr. 18- XXXVII din 12-18 mai, p. 6.
5. CRISTEA-ENACHE, D. La vie en prose. În România literară, 2005, nr. 23-XXXVII din 15-21 iunie, p. 11.
6. CRISTEA, D. Evoluția unui poet optzecist. În Luceafărul, 2010, nr. 21 din 5 mai, p. 3.

7. GAIR, CH. The Beat Generation. England: One world Publications, 2008. 162 p.
8. GRACE, N. M. The Transnational Beat Generation. New York: Palgrave Macmillan, 2012. 282 p.
9. GRIGURCU, GH. O dublă valență poetică. În România literară”, 2001, nr. 13- XXXIV din 4-10 aprilie, p. 5.
10. MUȘINA, AL. Eseu asupra poeziei moderne. Chișinău: Cartier, 1997. 236 p.
11. MUȘINA, AL. Poeme alese 1975-2000. Brașov: Aula, 2003. 205 p.
12. ROȘIANU, I-R. Alexandru Mușina poetul, față în față cu Alexandru Mușina, criticul. În Tribuna, 1998, nr. 4-6- X din 22 ian.-11 feb., p. 4.